DONOSTIAKO UDAL LIBURUTEGIA - BIBLIOTECA MUNICIPAL DE SAN SEBASTIAN

NUESTRAS PAGINAS ESPECIALES.

Euskal Eresi ta Izkuntzaren alde

JOSE ZUBIMENDI'K ERATUA

MUSICA Y LITERATURA VASCA.

IZPARRAK

"DUNIXI" TA "BILINTX"

"Orfeón Donostiarra" ko areto apañean, igandeko arratzaldean, Azkue, "Dunixi jaunak, Indalecio Bizkarrondo "Bilintx" en gain itzaldi eder bat eman zuan.

Guziok dakigu zein izlari zakon ta alaia dan Azkue jauna; baña atzeneko itzaldi au bezin egokiak gutxi izango ditu.

Donostiar jatorra dan ezkero, bere erria goratu nairik, "Bilintx" olerkari ezagunaren bizi ta egintzak azaldu zizkigun. Ta bere olerki egokienak irakurri ere bai.

Orfeoiean izan ta abesti gabe ezin gelditu ta, "Bilintx" en olerki asko ereskidetuak diran ezkero, olerki oiek berak abestu bear.

Lenengo aldian Laborda abade gazteak "Izazu nitzaz kupira" abestu zuan ta txaloak kia zariotzen bere omenez.

Urrena Peña jaunak, berak oi duan lez, "Bein batian Loiolan" maitasunez abesturik, oztearen gogokoa izan zan.

"Juramentuba". "Biotz erituba" ta "Juana Bixenta Olabe", Guruceaga ta Kortajarena'k abestu zituzten ta, jakiña, auek ere txalo beroak artu zituzten.

Atzenez "Dunixi" 'k lengo olergariak oraingoen erakusle ta euskera jarrai-bide nolatan zan ziran agertu zigun.

Itzaldi zakona izanik alaitasuna une batean galdu gabe, bi orduan oztea bere itzetik zintzilik euki zuan.

Zorionak "Dunixi" jaunari, ta ozteak eskañi zizkion txaloarekin batera, ar dezala gurea txiroa bada ere.

"Orfeón Donostiarra" 'ri berdin. Ta erriko semeak goraltzen eusko usaia duen gauzetan jarrai dezatela.

EUSKAL ESNALEA

Gaur amaika terdietan asten dira bazkun onek udazkenerako antolatu dituan itzaldiak.

Lenengoa Gregorio Mujika (G. B.) jaunaren omen oroigarriz egingo da.

Euskelzale guzien adimenean dago jaun ospatsu onek zenbat lan egin zuan Euskal Esnalea'gatik ta orain bazkun onek, alezaken eran zor ori ordaindu nai dio.

Ona emen jai-aldiaren agerkaia:

1. Eizaguirre jaunak itz batzuekin asiera emango dio.
2. Arturo Kanpion'en idazki-lan bat irakurtzea.
3. Lezo'ko Tomas Garbizu gaztiak. Mujika jaunaren gizakia agertuaz, itzaldi labur bat egingo du.
4. Emeterio Arrese'ren olerki bat esatea.
5. Mujika jaunak berak egindako "Maitasunez erein» ipui ederra antzeteko eran jarrita ikusiko da.

Jai-aldi ontara gure izkuntza ta oiturak maitatzen dituzten guzieri deitzen zaie.

Datorren igandean, leku ta ordu berian, Bergara'ko Monzon gazte agurgarriak, itzegingo du.

Illen 20'ean, berriz, Tolosa'ko Antonio Labayen gazte pizkorrak.

Ona itz gutxitan jai-aldi auetako agerkaia.

SABIN'EN GOGO ALDEZ

Igarotako igandean, Donosti'ko SantaMaria elizan, jaupa bat esan zan Sabin abertzaleien irakaslearen gogo aldez.

Gutxitan ikusiko zan eliz ura orrenbeste ozte bere barrenean bildurik.

Donostia jostallu ta apain-zale dala diote alde guzietan; baña Donosti onek ere badu bere biotza ta oraingoan euskal biotz ori esnatzen ari dala argi ikusi da.

Amaiketako eliz barrua betea zegon eta barrena ezin sarturik atarian ere asko gelditu ziran.

An ikusi geñitun gipuzkoar asko beren errietatik donostiarrak abertzaletasunean sutzeko asmotan etorriak.

Abertzale ez diran donostiar asko ere, an zeuden beren euskaltzaletasuna agertu naiaz.

Emakumeak beti lez, jai guzietako apaingarri, ezin gelditu ko ziran agertu gabe, ta bazan antxe sall ederra.

Laborda abade gazte ta abeslari ospatsuak jaupa esanik, "Eusko Abesbatza'k Refice'ren meza abestu zuan.

Bazan gogoa alde danetan bazkun oni entzuteko. Naiko zeresan ta eztabaida erabilli ditu beintzat jaiotzetik.

Jaupa abesten asi bezin laxter ezagutu zan Abesbatz au gauza aundia izateko bidean dagola.

Ixilaldiak estitsu. gogorretan sendo ta bulartsu, Refice'ren meza egundo entzun ez dan eran abestu zan.

Jaupa ondoren Perosi'ren "Libera me" abestu zan ta onen bukaeran zenbat dardarka izan ote ziran oztearen artean!...

Bakar aldietan Agirretxe ta Kortajarena, biak abertzale zintzuak, abotz ederrez ta biotz osoa jarririk esan zituzten.

Gabriel Olaizola da Abesbatz onetako zuzendari. Len abeslari bikaña izan bada. oraingo lan onetan ere naiko txalo irabazi bearrean da.

Lizarraga, gazte jaiuak, beian andereño ta mutikoak, ederki zuzendu zituan ta Olaizola'rekin batera amaika zorioneko artuak dira.

Eliza artako txauneskindari dan Joseba Olaizola, zuzendariaren anaiak, "organua" jo zuan ta jaupa garaian "Eusko Abendaren Ereserkia" entzun arazi zigun.

Irtetzerakoan, ordu erdi batean gutxienez, oztea ezin aterarik egondu zan.

Zorionak jaupa ura antolatu zuten bazkunari ta lengo egunean entzuten genduan lez "Eusko Abesbatza" ez dedilla orretan gelditu.

Jarrai dezala gogor lanean, etorkizun ederra dauka zabalik, ta gure aberri zaixoa guzien bearrean arkitzen da.

ALOÑA

IZKIRIMIRIAK

Itxas-gizon bat, lo ederrean zegoan gau batean kai-gañean.

Juan zan serenua, ta esan zion:

—¡E! ¡Altxa, altxa!

Gizona etzan mugitu. Eldu zion besotik serenuak eta altxa zuan esanaz:

—Guazen: nik lagunduko dizut etxera. ¿Nun bizi zera?

—¿Neu? ¡Mundakan!

⁂

Santa Ageda'ko txorotegian, sendakiñak eta txoro batek elker-izketa au izan zuten.

—Baña gizona—zion sendakiñak—¿gurdiskatxoa ipurdiz-gora dabiltzu? Ez da orla eramaten; jira zazu beste aldera.

—Atzo orla eraman nuelako ¿badaki zer egin ziraten? ¡Ladrilluz bete!

⁂

Kafe batian kaleko leiuaren ondoan ari ziran bi gizon tutian.

—Beste bat, jokalari amorratuba, aieri begira jarri zan kanpoko aldetik.

Barruko bi gizon aietako batek asti geitxo zaraman zein karta mairatuko ote zuan pentzatzen, ta kanpokoak zion bere artian:

—Gezurra dirudi dudan egotia.

Alako batian, ezin egonaz, ausi zuan buruz kristala, ta arpegia zulotik sartuaz dio jokalariari:

—Baña gizona, ¿ez dezu ikusten nai ta nai ez iruko urre ori galdu egin bear dezula?

—o—

ZERU ALTUAN ILLARGI EDER

Jose Kerejeta

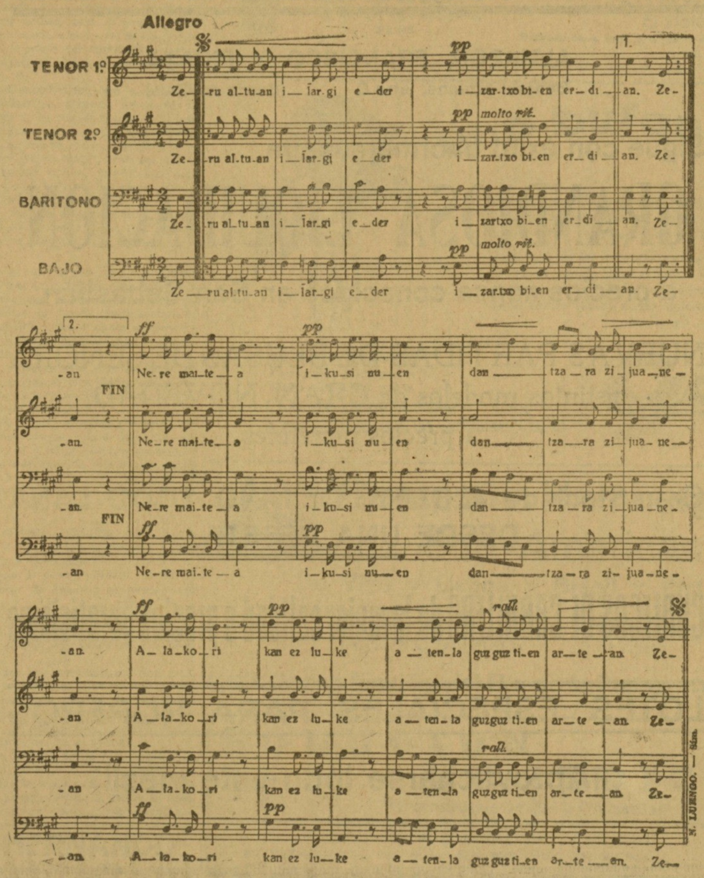

Gaurko eresi au Ataun'go txauneskindari gazteak egiña da.

Ataun irakurrita, agian, baten batek esango du: "¿Ba ote? ¿Nola liteke ori?"

Ez da arritzekoa; ainbeste ta ainbeste gauza esan dituzte erri zintzo onengatik, atzeneko autezkundeak ezkero!...

Askok usteko dute an basati amorratu batzuek besterik ez dirala bizi.

Ba, ez, jaunak. An ere, gure Euskadi'ko erri geienetan lez, eliz eder bat bada eta bertako txauneskindari azkarrak, José Kerejeta'k bialdu digu lan au. Lau abotzatara oso egoki jarria dago. Eskarrak eta txaloak Kerejeta lagunari.

Gure erriagatik gaizki esaka dabiltzanak, ia beretako erri koskorretan beste onenbeste egin lezaken bat arkitzen duten...

¡ABERE NAGUSIAK!

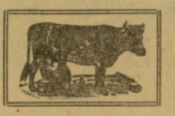

BEI ESNEDUNENTZAT

JANARIRIK OSOENA

ITASA

ARGIBIDE TA ESKAERAK

MOISES ESTIBALEZ 'I

TOLOSA'n, Belate, 16

ERNANI'n, Iradi Anaiak

Alarguna ta bere semetxoa

Alarguna bizi zan etxe zar batean
aurtxoa zedukala lagun bakarrikan.
Lo-egiteko semea uzten zuan lurran,
ezpai-zuen gaixoak oe oberikan.

Gero alargun bera.
aurraren ondoan
otzez il etzekion
etzanik jartzen zan.

Non-naitik lapurrak etxe-zartzen ziran
ta laxter utzi zuten etxea soillikan.
Orrengatik biyoek zetatzen lur otzan
etzutelako beste leku oberikan.

Alaz ere bularrak
esnetsu zituan
amak, ta aurrak esnea
edeskitzen zuan.

Galtzak ez omen dira metaka baizikan
guregana eldutzen; ta orrengatikan
adizu, irakurlea, orain darraikean
gertari izugarria guztien artean.

Sugea ixil geldi
gabero igotzen zan
ta iñoren beldur gabe
jartzen zan erdian.

Andre-bularrak gero billatzen zituan
ta goxo goxo biyok ustu ondorean,
andik irten ta berriz sartzen zan zuloan.

Euskal-Erri maitia
dago irudi ortan;
esne tantarik gabe
bere bularrean,
ta gu... bere semeak...
etzanik lurrean.

BERA'TAR E. M.

ATERALDI BAT

Pianoan exeritzera nijoan, etxetik ateratzia gogoratu zitzaidanian.

"Concha" ondartza ondotik ninjuan. Arratzaldeko ordubiak ziran. Bazkalduta nengoen. Jenderik iya ez zan agiri nere bidean, eta beste egutorduetan baño ots gutxiago zan.

Nere bidia jarraitzen nuan ordunge eguzki ederraren aurrian eta nere buruari neragion egun ortako aldi gozoan, ondarratik irtendako txoriaren antzeko negar otsa aditu nuanian.

Araxe begiratuta berjala dakuzkit katakume batzuek ondarrian miauka zebiltzala. Iru ziran: bat bigarrena baño beltzagoa, eta auxe urrena baño.

Beltzena, andik igarotako gurdien batek egindako bi zuloetatik batian sartua zegoen, eta beste biak, urbilki, alkarrekin zeuden beren gorputz txikiak. ¿Goserik ote zeuden? ¿Noiztik ote zeuden era onetan? ¿Nork laga ote zituan? ¿Norbaiteri itxasora botatzeko agindutа, utzi ote zituan ondarrian? Katakume gaixoak, ¿zeren zeuden negarti? Oraindik ez zuten begi-txabalik, eta zatzaten eguzki zabalian.

Bai-zirudien errukitasunez argitzen zituala eguzkiak andik zigaron (igarotzen zan) norbait bakartasun artatik atera zitzan.

Bakarrik nengoen. Artu ta eramateko gogoak ematen zidan; baño, ¿nora eraman?

Ontan nengoen ondotik zetorren neskatxo bateri erakutsi nizkionian, ta geroxeago lez, makaldurik begiratu odoren, urrutiratu zan.

Ez zitun eramen... eta antxe gelditu ziran, itxuak, aldendu nintzanian.

Ibilliaren-ibilliz "Antiguo" deritzaion alde batera eldu nintzan; bertantxe aulki batian exeriaz, txirita batzuek nekuzkin, beren itzalaz izututa bezela lasterka ta amilka geldiitu gabe zebiltzala ordungo belardi orlegi batean.

Eta gero ke zital bat nekusan, kebide beltz batengatik irtengo zana, zoritxarrez, odei zuri-zuri batzuek besterik ez zegoen ortze garbi batian ezereztutzen zala.

Eta eratu nintzan, nensala: Eguzkitan ziñaten katakume gaixoak, ¡zer izango da zuezaz! Eta katakume aiezaz oroitzean, zulo beltzean begiak itxita sartuta dauden euskaldunen oroipena dator nere burura.

A. I'TAR A.

¿Euzkera il edo berpiztu?

Unamuno buru dutela, asko ta asko dira erdaldunak ta euskaldunak, baita euskeltzaleen artian, euskeraren etorkizuna beltz-beltza ikusten dutenak.

Egia da euskeldun txar asko dirala, euskera ezertarako bear ez dala esanaz, erabat uzten dutenak. Guraso euskaldunen ume askok euskera ulertuagatik itz egiten ez dutenak badira ere; eta zer esanik ez dago, zabartasun aundia dagola euskeldunen artean, aldan guztian elea ez mintzatzeko.

Ala ere, ez dakit zergatik, gaztetasunak egingo du agian, neri iruditzia euskerarentzat beñere baño aldi obiak inguratzen ari dirala.

Gaur arte, orain urte gutxi arte, ¿euskera zer zan? ¿Gaur berriz, zer nabaitzen degu? ¿Etorkizun beltza edo alaia?

⁂

Antziñan, euskaldun guztien izkuntza euskera zanian, esaten dutenez, gaur Euskadi osoa egiten duten laterritan ezik, Kastilla, Aragón ta Prantziarén menpean dauden erri batzuetan ere, euskeraz itz egiten omen zan.

Gaur Rioja, Hueska (Jaka) ta Gaskuña dianetan ta atzerritartzat dauzkagun errietan, len euskera mintzatzen zala diote gizon jakintsuak, ta guk sinistu egin bearko.

Ala ere, gaur beñere baño geyago gera euskeldunak, nai azkeneko eunkietan, irureunbat erritan euskera galdu.

⁂

Millaka urtez euskeraren zartzaroa neurtzen bada ere, naikoak dira lareun euskeraz lenengo idatzitako Etxeparreren idaztia arkitzeko; ta berreun urte, aita Larramendik egindako lenengo eusko-eliztiaren (Gramática) jayotzara irizteko. "El imposible vencido. Arte de la lengua vascongada" da eliztí ori, ta 1729'an Salamanca argitaldu zan.

Euskeraz orain arte ezin zeikien ezer ikasi, dandana erderaz ikasi bearrean arkitzen giñan. "Kristau ikasbidea" ta bera lau zatitatik iru gaztelarrez esanaz. Euskera bera ere gurasoetatik semieta, aotik aora erakusten zan; ikastoletan euskeraz irakasleak erakustia zorakeritzat artuko zan.

Gaur, Arana Goiri'tar Sabiñek, gure irakasle maiteak, begiak iriki zizkigun ezkeroz, euskeraz idatzi ta irakurtzen da; erderakin nasturik zegon izkuntza garbitzen ari dira. Ez al dauzkagu orain ortarako. Euskal Zaindia, Eusko Iztundea, Eusko Ikaskuntza, ta Beste oielako Bazkun asko?

Izparringietan berriz euskeraz ezer gutxi ikusten bazan len, oso-osorik gure elean agertzen danetik asi, orri osoak eskeintzen diotenetatik jarraituaz, izpar bakarrak jartzen dutenetaraño, euskera zabaldu naia ikusten da; gutxienaz beintzat irakurlien eusko gogoa bete naia.

⁂

¿Zenbat urte bear dira euskerazko ikastolen asiera arkitzeko? Gutxi noski, zarrenak ez ditu ogeitik gora urte asko izango ta. Ala ere eusko ikastola oyek etorkizun ederra daukate.

Lengo utzialdiaren aurka, gaur gure izkuntza ederra ikasteko zaletasun aundia ikusten degu. Ume txikientzako ikastol euskerazkoak ugaritzen ari dira, ala ere bete-beteak daude, mutiko neskatilla geyago artu eziñik.

Len gure euskera bastartu zutenak berak, gaur mintzatu nairik ele zarraz oroitzen dira. Aundiki ta txiroak, jakintsu ta ezdakitenak, sendagille, legegizon, irakasle ta langilleak, gizon ta emakume, neska ta mutillak, euskerazko ikastaldiak betetzen dituzte.

Antziñan ta atzo bertan ere, irakurtzen ez zan ta irakur-gayak ere gutxi ziran; gaur, gutxi edo asko guztiok irakurtzen degu euskeraz, ta idaztiak ere ugari agertzen dira. Len ez bezela, antzoki jayak egiten dira gaur, ta beti antzokiak bete-beteak.

Euskera pixkana pixkana galtzen ari zan, gaur euskal-erri guztian itz guztiak biltzen ari dira. Len ezin ezer ikasi euskeraz, gaur jakin gai geyenak ta aurki berriz denak, gure izkuntzan ikusiko ditugu.

Lan abek guztiak agintarien laguntzik gabe, beren gorrotoaren aurka ez danean. Guretarrak agintzen jartzean, euskeraren zabalkundea gelditiko dunik ez da izango noski.

Zuek ere ez al dezute ori uste, nere giza?

⁂

Esanak, esan, ez degu bestek gogor egin zai egon bear euskera ikasi ta erabiltzeko. Ekin dezagun gogor lan onetan gure abarriaren onerako. Euskera zabaltzea, abertzaletasuna egitea dalako.

GETAR

EUSKAL ORRI ONETARAKO IDAZKI LANAK, BESTEAREKIN NASTUTA, GALDU EZ DITEZEN, J. ZUBIMENDI'REN IZENEAN BIALDU BITEZ.